

**KÜLTÜREL MİRAS BAĞLAMINDA NEVŞEHİR'İN "HAFIZA MEKÂNLARI": ÖZEL MÜZELER
IN THE CONTEXT OF CULTURAL HERITAGE, NEVSEHIR'S "PLACES OF MEMORY":
PRIVATE MUSEUMS**

Burcu TÜYSÜZ

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

Fen Edebiyat Fakültesi

Arkeoloji Bölümü

burcutuysuz@nevsehir.edu.tr

ORCID: 0000-0003-3935-6373

ÖZ

Geliş Tarihi:

30.06.2023

Kabul Tarihi:

31.08.2023

Yayın Tarihi:

06.10.2023

Anahtar Kelimeler

Kültürel Miras,
Nevşehir, Hafıza
Mekânı, Müze, Özel
Müze

Keywords

Cultural Heritage,
Nevşehir, Memory
Venue, Museum,
Private Museum

Kültürel miras, bir toplum tarafından oluşturularak gelecek nesillere aktarılan somut ve somut olmayan değerler bütünüdür. Bu değerleri koruyan, yorumlayan, araştıran, bir araya getiren ve sergileyen, kâr amacı gütmeyen topluma hizmet eden kalıcı kurumların başında da müzeler gelmektedir. Bu anlamda müzeler, kültürel, doğal ve teknolojik mirasın hatırlatıldığı, tanıtıldığı ve aktarıldığı birer *hafıza mekânları*dır.

Bu çalışmada Nevşehir'de bulunan özel müzeler ilk kez bir arada değerlendirmeye alınmış ve tüm özellikleri ile tanıtılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda Nevşehir'de koleksiyonlarına göre farklı sınıflara ayrılan beş özel müze bulunmaktadır. Bu müzelerden Kapadokya Sanat ve Tarih Müzesi etnografya-oyuncak müzesi; Kapadokya Kültür Müzesi etnografya müzesi; Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi etnografya müzelerinin içinde şekillenen uygulamalı halk bilimi müzesi; Güray Müze arkeoloji ve sanat müzesi; Kahve Müzesi ise gastronomi müzesi olarak hizmet vermektedir. Bahsi geçen müzeler farklı tür ve konseptteki koleksiyonlarıyla somut ve somut olmayan değerlerin hafızada canlandırılarak, yaşatılmasına ve aktarılmasına katkı sağlamaya çalışmaktadırlar. Aynı zamanda çok yönlü atölye programları, sosyal ve kültürel etkinlikleriyle de eğitim, düşünce ve bilgi paylaşımı sunmaktadırlar.

ABSTRACT

Cultural heritage is a set of tangible and intangible values created by a society and transferred to future generations. Museums are the leading permanent institutions that protect, interpret, research, bring together and exhibit these values and serve the society without profit. In this sense, museums are places of memory where cultural, natural and technological heritage is reminded, introduced and transferred.

In this study, private museums in Nevşehir were evaluated together for the first time and tried to be introduced with all their features. In this context, there are five private museums in Nevşehir, which are divided into different classes according to their collections. Among these museums, Cappadocia Art and History Museum is an ethnography-toy museum; Cappadocia Culture Museum is an ethnography museum; Cappadocia Living Heritage Museum is an applied folklore museum shaped within ethnography museums; Güray Museum is an archaeology and art museum; and Kahve Museum serves as a gastronomy museum. With their collections of different types and concepts, the aforementioned museums try to contribute to the survival and transmission of tangible and intangible values by reviving them in memory. At the same time, they also offer education, thought and information sharing with their versatile workshop programmes, social and cultural activities.

DOI: <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1321232>

Atıf/Cite as: Tüysüz, B. (2023). Kültürel miras bağlamında Nevşehir'in "hafıza mekânları": Özel müzeler. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, İhtisaslaşma Özel Sayısı*, 265-285.

Kültürel Miras

Kültürel miras, kültür ve miras kavramlarının bir araya gelerek oluşturduğu bir terimdir. Kültürel miras teriminin ilk kavramı olan kültür, Türk Dil Kurumu (TDK) tarafından “tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi-manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin” olarak tanımlanmaktadır¹. Bu tanımdan hareketle kültür, bir toplumu diğer toplumlardan ayıran ve kendine has kılan, toplumun yaşantısına dair maddi manevi her şeyi kapsayan kurallar, davranışlar, inançlar gibi birçok katmana sahip değerler bütünü olarak ifade edilebilir². Kültürel mirasın bir diğer kavramı olan miras, bir neslin kendinden sonra gelecek olan nesle devrettiği maddi ve manevi değerler olarak açıklanmaktadır³. Söz konusu iki kavramın bir araya gelmesinden oluşan kültürel miras ise en genel anlamda bir toplumun önceki nesilleri tarafından oluşturulan; sonraki nesillere biriktirilerek aktarılan; maddi-manevi kültürel varlıkların ve değerlerin tümü olarak ifade edilebilir⁴. Bu bağlamda kültürel miras, bir topluma veya bölgeye ait hem tarihi yapılar, arkeolojik alanlar, kültürel peyzajlar ve eserler gibi somut olan değerleri; hem de dil, gelenek, dans, inanç, mutfak kültürü ve yaşam pratikleri gibi yaşayan ama somut olmayan değerleri kapsamaktadır⁵.

Kültürel mirasın tanımı, kapsamı ve korunması uluslararası kurum ve kuruluşlar tarafından çok yönlü ele alınan ve çerçevesi ayrıntıları ile birlikte çizilen bir konu olmuştur. Uluslararası alanda kültür varlıklarının korunmasına ilişkin ilk düzenlemeler savaş ve silahlı çatışma ortamındaki kültür varlıkları için 1899 ve 1907 tarihli Lahey Sözleşmesi’nde gündeme gelse de⁶, kültürel miras anlayışının temeli 1972’de Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) tarafınca Dünya Kültür ve Doğal Mirasın Korunmasına Dair Sözleşmesi’nde atılmıştır. UNESCO bu sözleşmede miras kavramını doğal ve kültürel miras olarak iki başlık altında incelemiş; her birinin kapsamını detaylı bir şekilde açıklamıştır⁷. Uluslararası Anıtlar ve Siteler Konseyi de (ICOMOS) kültürel miras kavramını ayrıntıları ile değerlendirmiş ve kültürel mirası “geçmişten bugüne ulaşmış, insanların sahiplik bağı içinde olmaksızın sürekli değişim halinde olan değerlerinin, inançlarının, bilgilerinin ve geleneklerinin bir yansıması olarak betimlenen somut ve somut olmayan tüm varlıklardır. Kültürel miras, insanlar ve mekânlar arasında zaman içinde meydana gelen etkileşimden kaynaklanan çevrenin tüm özelliklerini içerir” şeklinde tanımlamıştır⁸.

Binlerce yıllık birikimin yansıması olan kültürel mirası oluşturan öğeler insanlığın ortak mirası olarak kabul edilmektedir⁹. Bu öğelerin gelecek nesillere doğru bir şekilde aktarılması ve sürdürülebilir olması ancak korunmaları ile mümkün olmaktadır. Kültürel ve doğal mirasın korunmasının önemi, Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunmasına Dair Sözleşme’de¹⁰ ve UNESCO 2001 Kültürel Çeşitlilik Evrensel Bildirgesi’nde detaylı bir şekilde açıklanmıştır¹¹. Bu metinlerde kültürel miras insanlığın ortak mirası olarak kabul edilmiş ve herhangi bir parçasının bozulmasının ya da yok olmasının bütün dünya milletlerinin mirası için zararlı olacağı ve aynı zamanda kültürel mirasın yaratıcılığın kaynağı olduğu için korunması gerektiği önemle vurgulanmıştır.

Kültürel mirası oluşturan somut ve somut olmayan değerlerin korunmasında, güvenle gelecek nesillere aktarılmasında da şüphesiz ki en önemli mekânların başında müzeler gelmektedir¹². Etki ve ilgi alanları somut ve somut olmayan kültürel değerler olan müzeler en genel tanımıyla, tarihin farklı dönemlerinde izler bırakmış geçmişten gelen eserlere ev sahipliği yapan, insana ve çevresine ait her türlü değeri yaşatan, koruyan, okul dışı öğrenmeyi destekleyen, kültürel hafızanın nesilden nesile aktarıldığı en önemli kurumlardır¹³. Bu bağlamda

¹ TDK kültür kelimesini altı farklı anlamda ile tanımlamaktadır. Söz konusu anlamlar içindeki ilk tanım çalışmanın kapsamı ile uyumlu en genel ifadeyi barındırmaktadır. Bkz. <https://sozluk.gov.tr/>.

² Karadeniz-Aybek, 2018: 54.

³ <https://sozluk.gov.tr/>.

⁴ Gümüüşçü, 2018: 108-116; Blake, 2000; Kalaba, 2021: 104.

⁵ Ünsal-Pulhan, 2012: 34.

⁶ Özkerim Güner, 2022: 260.

⁷ <https://www.unesco.org.tr/Pages/161/177>

⁸ [ICOMOSTR_tr0784192001542192602.pdf](https://www.unesco.org.tr/Pages/161/177)

⁹ İSMEP, 2014: 15.

¹⁰ <https://www.unesco.org.tr/Pages/161/177>.

¹¹ <https://www.unesco.org.tr/pages/180/17>.

¹² Tekkök Karagöz, 2022.

¹³ Ateşoğulları, 2022: 36; Köroğlu vd., 2017: 46; Karadeniz-Atar, 2017: 478.

müzeler, sosyal ve kültürel hayatın geçmişine dair izler taşıyan, her türlü kültürel değerin hatırlatıldığı, tanıtıldığı ve aktarıldığı *hafıza mekânları* dır¹⁴.

Müze ve Özel Müzeler

Müze kelimesi Grekçe Mouseion sözcüğünden türetilmiş olup, Grek mitolojisinde Musa'lar (İlham Perileri) isimli tanrıçalara adanan tapınak ve Atina'da Musa'lar adına ayrılan tepe anlamına gelmektedir¹⁵.

ICOM müzeyi “somut ve somut olmayan mirası araştıran, toplayan, koruyan, yorumlayan ve sergileyen, kar amacı gütmeyen, toplumun hizmetinde olan kalıcı bir kurumdur. Halka açık, erişilebilir ve kapsayıcı olan müzeler, çeşitliliği ve sürdürülebilirliği teşvik eder. Etik, profesyonel ve toplumların katılımıyla faaliyet gösterir ve iletişim kurarlar; eğitim, eğlence, düşünme ve bilgi paylaşımı için çeşitli deneyimler sunarlar.” şeklinde tanımlamıştır¹⁶.

Müzelerin ortaya çıkışının en önemli nedeni, insanoğlunun değerli veya nadir objeleri toplama, biriktirme ve saklama tutkusudur. Eserlerin toplanması, biriktirilmesi ve korunması koleksiyon oluşturma anlayışına; oluşturulan koleksiyonların halka sunulması ise müze anlayışına giden yolu açmıştır.

Koleksiyonculuğun, Eski Mısır ile Mezopotamya'da, değerli eşyaların tapınak, mezar ya da saray gibi önemli ve resmi yapılarda sergilenmesi ile ilk kez Yakın Doğu'da ortaya çıktığı kabul edilmektedir¹⁷. Dinsel amacın ön planda olduğu bu sergilemelerin yanı sıra, savaşlarda galip olan hükümdarlar, elde ettikleri ganimetleri, kuvvetlerinin bir göstergesi olarak halkın görebileceği noktalara yerleştirmiş ve farklı bir amaç ile yapılan sergileme anlayışı ortaya koymuşlardır¹⁸. Zamanla kişi, aile, belirli bir zümre ya da sınıf tarafından sanatsal eşyaların bilinçli olarak biriktirilmesi, geçmişe ait eserlerin toplanması gelişerek yaygınlaşmıştır. Özellikle 16. yüzyılda, içinde sanat eserlerinin korunduğu ve sergilendiği galeriler kurulmuştur. Bunların en tanınmış Floransa'daki Uffizi Sarayı'nın üst katında 1581 yılında yaptırılan Uffizi Galerisi'dir. 17. ve 18. yüzyıllarda eski sanat eserlerini toplama merakı ve koleksiyon oluşturma halkın belirli kesimlerinin önemli bir uğraşı haline gelmiştir. Bunun yanı sıra aynı dönemlerde koleksiyonların halka açılması ve daha çok kişinin bu eserlerden faydalanması fikriyle koleksiyonlar devlete bağışlanmaya ya da halka açık alanlarda sergilenmeye başlanmıştır. Bunun sonucunda da sanat galerileri ve müze adı verilen bağımsız kurumlar ortaya çıkmıştır. Bu anlamda ilk müze İngiltere'de Oxford Üniversitesi'nde 1679-1683 yıllarında İngiliz koleksiyoncu ve tarihçi Elias Ashmole'nin koleksiyonundan yararlanılarak kurulan Ashmolean Müzesi'dir. Ashmolean Müzesi halk müzesi olarak açılmıştır ve dünyadaki en eski müze olarak kabul edilmektedir¹⁹.

Türkiye'de de temelleri koleksiyonculuk ile birlikte atılmaya başlayan²⁰ müzecilik faaliyetleri ilk kez İstanbul'un fethinden sonra savaşlarda elde edilen savaş mühimmatlarının Aya İrini Kilisesi'nde toplaması ile başlamıştır²¹. 18. yüzyılla birlikte yenileşme hareketlerinin başlamasıyla, Batı'daki örneklerine benzeyen bir müze kurma fikri ilk kez 1726 yılında Aya İrini Kilisesi'nde bulunan Cebehane Koleksiyonu düzenlenip Dar-ül Eslîha adı ile ziyarete açılmıştır. Türkiye'deki asıl müzecilik faaliyetleri ise 1881 yılında Osman Hamdi Bey'in müze müdürü olarak atanmasıyla başlamıştır. Çağdaş müzecilik anlayışının gelişmesini sağlayan Osman Hamdi Bey, görev süresince müzeciliğin kurumsallaşması adına önemli adımlar atmıştır²². O, 1883-1895 yılları arasında imparatorluk topraklarında arkeolojik çalışmalar gerçekleştirmiş, bulduğu eserleri İstanbul'a taşımış ve müze koleksiyonunun zenginleşmesini sağlamıştır. Taşınan eserleri sergilemede yetersiz kalan Çini Köşkü'nün yanına ilk müze binası Âsâr-ı Atika Müzesi (İstanbul Arkeoloji Müzesi) yapılmasını sağlamıştır. Cumhuriyet'in ilanıyla

¹⁴ Nora, 2006.

¹⁵ Gerçek, 1999: 1.

¹⁶

<https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/>

¹⁷ Keleş, 2003: 2.

¹⁸ Yücel, 1999: 9.

¹⁹ Gerçek, 1999: 6.

²⁰ Eyice, 1990; Gerçek, 1999: 78.

²¹ Müzeciliğin kökeni ve gelişim süreci için bkz. Yücel 1999; Gerçek, 1999: 77-135; Özkasım-Ögel, 2005: 96-99; Kuruloğlu, 2010; Nazır, 2010; Ateşoğulları, 2021: 36-39.

²² Kuruloğlu, 2010: 53 vd.; Sönmez, 2020: 769 vd.; Ateşoğulları, 2021: 37.

da hız kazanan müzecilik faaliyetleri, 1960'lı yıllarla birlikte modern müzecilik ilkeleri doğrultusunda hızla gelişerek ilerlemeye devam etmektedir²³.

Türkiye'de özel müzelerin kurulması da yine koleksiyonculuk faaliyetleri ile doğru orantılıdır. Bir başka deyişle özel koleksiyonların gelişimi özel müzelerin kurulmasının önünü açmıştır. 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 26. maddesince kanunların özel müzelerin kurulmasına izin vermesiyle özel müzeler kurulmaya başlanmıştır. Bu bağlamda varlıklı ailelerin ya da kişilerin ilgi duydukları eserleri biriktirme ve bu eserleri halka sunma istekleri sonucunda kurumsallaşmaya başlayan koleksiyonculuk faaliyetleri, özel müzelere dönüşmüştür²⁴. Türkiye'de özel müzeye dönüştürülen ilk şahıs koleksiyonu Sadberk Hanım Müzesi'dir. Vehbi Koç 1980 yılında vefat eden eşi Sadberk Hanım'ın anısına, eşinin adını taşıyan Sadberk Hanım Müzesi'ni, Sarıyer'de bulunan Azaryan Yalısı'nda hizmete açmıştır²⁵. Sadberk Hanım Müzesi'nin kuruluşundan 22 yıl sonra, 2002'de Sakıp Sabancı Müzesi, 2004'te İstanbul Modern, 2005'te Pera Müzesi hizmete açılmıştır. Yakın aralıklarla açılan bu müzeler, farklı uzmanlık alanlarına yönelmiş olsalar da ortak noktaları, kişilerin özel girişimleriyle kurulmaları ve bu kişilerin özel koleksiyonlarını barındırmalarıdır. Ortak amaçları ise koleksiyonlarında bulunan eserlerin bir müzede teşhir edilerek halka sunulmasıdır²⁶.

Türkiye'de temelleri 1980'li yıllarda atılan özel müzecilik faaliyetleri, 2000'li yıllarla birlikte ivme kazanmış olup bugün TC Kültür ve Turizm Bakanlığın'a bağlı 366 özel müze bulunmaktadır. Zamanla oturan özel müzecilik, Avrupa'daki örneklerin takip edilmesiyle gelişim göstermiştir. Bu bağlamda özel müzeler, bünyelerinde bulunan, etkinlik alanı, konferans salonu, mağaza, restoran ve kafeteryalar ile uzun süre vakit geçirilen alanlar olmuştur. Ayrıca her yaş grubuna yönelik düzenlemiş oldukları atölye ve etkinlik programlarıyla birer çekim noktası olmayı başarmışlardır²⁷.

Nevşehir'deki Özel Müzeler

Türkiye'nin önemli turizm merkezleri arasında yer alan ve en fazla turist çeken destinasyonlardan biri olan Nevşehir'de de 2000'li yıllarla birlikte özel müzecilik faaliyetlerinin başlayarak, bu tarihten itibaren hız kazandığı görülmektedir. Bugün Nevşehir'de Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı, somut ve somut olmayan değerlerin tanıtılmasında ve gelecek nesillere aktarılmasında önemli bir yere sahip olan farklı koleksiyonlara sahip beş özel müze bulunmaktadır. Bu müzelerden ilki 2001 yılında açılan ve Nevşehir'de özel müzeciliği başlatan Kapadokya Sanat ve Tarih Müzesi'dir. Kapadokya Sanat ve Tarih Müzesi'nin ardından 2009 yılında Kapadokya Kültür Müzesi, 2014 yılında Güray Müze, 2019 yılında Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi ve son olarak da 2022 yılında Kahve Müzesi hizmete açılmıştır.

Çalışmanın bu bölümünden itibaren yukarıda adı geçen ve Nevşehir'de, kültürel mirasın hafıza mekânlarını temsil eden beş müze tanıtılacaktır. Bu yönüyle çalışma, Nevşehir'deki özel müzelerin özelliklerini ayrıntıları ile ele alan betimsel bir çalışmadır. Müzeler hakkındaki bilgiler ve müze özellikleri, müze kurucuları ya da yöneticileri ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilmiştir. Görüşmeler sırasında müze yetkililerine aşağıdaki sorular yöneltilmiştir.

-Müzenin kuruluş amacı nedir?

-Müzeyi diğer müzelerden ayıran özellikler nelerdir?

-Müze'de sergilenen kültürel miras unsurları nelerdir?

-Müze kültürel mirasın sürdürülebilir olması için faaliyetler gerçekleştiriyor mu? Gerçekleştiriyorsa bu faaliyetler nelerdir?

-Müzenin Nevşehir'in kültürel miras turizmine katkısı nedir?

---

²³ Ateşoğulları, 2021: 38.

²⁴ Pamukcu, 2019: 57.

²⁵ Baltacı, 2015: 46-47.

²⁶ Doğan, 2019: 19.

²⁷ Ateşoğulları, 2021: 38.

Görüşmeler sırasında elde edilen veriler, her bir müzenin özelliklerinin anlatıldığı betimsel analiz bölümlerinde literatüre bağlı olarak açıklanmaya çalışılmıştır. Bunların yanı sıra müzeler ile ilgili bilgiler müzelerde yapılan inceleme ve gözlemlerle de tespit edilmiştir²⁸.

Kapadokya Sanat ve Tarih Müzesi

Kapadokya Sanat ve Tarih Müzesi, Ürgüp ilçesine bağlı Mustafapaşa köyünde yer almaktadır. Müslüman, gayrimüslüm ve Makedon göçmenlerin ortak yaşam kültürlerine ait taş binalar, medreseler, kiliseler, manastırlar ve konaklarla eski bir köy olan Mustafapaşa, bu özellikleriyle kültürel ve tarihi bir zenginliğe sahiptir. Böylesine bir kültür mozağının içinde bulunan müze binası da, 1860 yılında Rumlar tarafından inşa edilmiş, köyün dokusunu yansıtan tarihi bir konaktır (**Şekil 1**).

Müze, TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Geleneksel Sanatlar Folklorik Bebek Sanatçısı Sibel Radiye Gül tarafından kurulmuştur. 2001 yılında Radiye Gül tarafından satın alınan konağın 2005 yılında restorasyonu tamamlanmış ve konak hizmet vermeye başlamıştır. 2009 yılında da TC Kültür ve Turizm Bakanlığı'na özel müze statüsü kazanmıştır. Müzenin kuruluş amacı, ülkemize ait kültürel ve tarihi mirası genç kuşaklara ve gelecek nesillere görsel aktarım yoluyla anlatmak ve bu kitleler üzerinde kültür, sanat bilinci oluşturmaktır²⁹.

Kapadokya Sanat ve Tarih Müzesi, üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm; Kitre Bebek Bölümü'dür. Türkiye'nin ilk ve tek temalı bebek müzesi unvanına sahip olan bu bölümde, müze kurucusu Sibel Radiye Gül tarafından üretilen 3000'i aşkın el yapımı kitre bebek sergilenmektedir. Halkın içinden doğarak gelişen el sanatlarımızdan biri olan el yapımı kitre bebekler Türk folklorunda önemli bir yere sahiptir. Genellikle çocuklar tarafından oyuncak amaçlı kullanılan ancak bunun yanı sıra çok farklı kullanım amaçları da olan kitre bebekler³⁰, Kapadokya Sanat ve Tarih Müzesi'nde Türk kültürel mirasını oluşturan, gelenek ve göreneklerin, önemli kişilerin bugüne ve geleceğe aktarılmasında görsel anlatım aracı olarak kullanılmaktadır (**Şekil 2**).

Söz konusu bölümde başta Nevşehir yöresi olmak üzere tüm ülkemize ait efsaneler/destanlar, tarihsel olaylar, önemli kişiler, gelenek ve görenekleri canlandıran el yapımı kitre bebekler sergilenmektedir. Kitre bebekler içinde Nevşehirli Damat İbrahim Paşa, İsmail Hakkı Atamulu, Eşekli Kütüphaneci Mustafa Güzelgöz ve Ürgüplü halk ozanı Refik Başaran gibi yöre kişilerine ait canlandırma eserler yer almaktadır. Bunların yanı sıra Ergenekon Destanı, Demir Dövme Efsanesi, Oğuz Kağan ve oğulları-Kırık Ok Efsanesi, Şahmaran Efsanesi, Dede Korkut, Koca Yusuf, Kurtuluş Savaşı'nın kadın kahramanı Kara Fatma, Mehmet Akif Ersoy'un canlandırmaları da ülkemize ait dikkat çeken eserler arasındadır³¹.

Ayrıca Nevşehir'in unutulmaya yüz tutmuş gelenekleri de kitre bebekler aracılığı ile aktarılmaktadır. Bunlardan biri Nahıl Geleneği'dir. Ürgüp ve çevresindeki köylerde evlenmek üzere olan erkeğin uğurunun açılması için yapılan Nahıl Geleneği müzede kitre bebeklerle canlandırılarak ziyaretçilere aktarılmaktadır (**Şekil 3-4**).

Koleksiyonda Sibel Radiye Gül'ün üretimlerinin dışında müze dostları tarafından müzeye bağışlanan farklı ülkelerin kültürünü ve tarihini yansıtan bebekler de bulunmaktadır (**Şekil 5**). Örneğin Polonya'nın Gdansk şehrine ait Atlı Adam bebeği, İskoçya'ya ait Gaydalı Asker bebeği ve Arnavutluk'tan gelen Bayrak Diken Terzi Maria adlı bebek farklı ülke kültürlerine ait izleri yansıtmaktadır.

Müzede ikinci kısım; Etnografya Bölümü'dür. Burada bölgenin geçmişine ait gündelik yaşamda kullanılan eşyalar ve objeler sergilenmektedir. Müzenin üçüncü bölümü ise Mutfak Bölümü'dür. Bu bölümde de bölge köylerinde mutfakta, pişirme ve hazırlamada kullanılan araçlar, objeler ve eşyalar sergilenmektedir³².

Müze, pek çok kültürel etkinliğe de ev sahipliği yapmaktadır. Özellikle Mustafapaşa'da yaşayan sanatçı, çocuklar ile kadınlara yönelik önemli günlerde çeşitli sanat faaliyetlerini içeren kültürel etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Ayrıca belirli dönemlerde de el yapımı bebek kursları düzenlenmektedir.

²⁸ Değerlendirilen müzeler arasında, müzenin farklı bir binaya nakledilmesinden dolayı ziyarete kapalı olan Kapadokya Kültür Müzesi ziyaret edilememiş ve kurucuları ile görüşme yapılamamıştır. Ancak söz konusu müzenin Nevşehir'in hafıza mekânlarının bir parçasını oluşturuyor olması, müzeyi çalışma kapsamında genel hatları ile değerlendirmeyi gerekli kılmıştır.

²⁹ Paydak, 2016: 1134-1345.

³⁰ Özdemir, 2003: 21-22.

³¹ Paydak, 2016: 1138-1339.

³² A.g.e.

Kapadokya Kültür Müzesi

Ürgüp ilçesine bağlı Ortahisar beldesinde yer alan Kapadokya Kültür Müzesi özel girişimci Berrin Yıldız ve Mustafa Sarıkaya tarafından kurulmuştur. Müze, 1954 yılında Kapadokya Bölgesi'nin ilk turistik oteli olarak, Ortahisar'da hizmet veren, Göreme Otel binasının kiralanarak restorasyon çalışmalarının tamamlanmasının ardından 2004 yılında ziyarete açılmıştır (**Şekil 6**). Müzenin kuruluş amacı bölge halkının gelenek, görenek ve yaşam şeklini tanıtmaktır. Bu çerçevede tasarlanan müzede yörede yaşayan insanların geleneksel yaşam biçimleri, gelenek ve görenekleri etnografik bir dille, heykellerle canlandırılarak anlatılmaktadır. On iki farklı temada sunulan Nevşehir'e özgü kültürel değerler arasında; kayaların oyularak kilise ve ev haline getirilmesi, tarım hayatı ve tarımda kullanılan aletler, pekmez yapımı, kayıt damı (mutfak), dokumacılık, Türk hamamı, köy meydanı, köy odası, kız isteme geleneği, kına gecesi ve gelin odası yer almaktadır (**Şekil 7-9**)³³.

Müzeyle bağlı bir de restoran bölümü bulunmaktadır. Restoran bölümü, Ortahisar'da, 1930'lu yıllarda belediye hizmet binası olarak kullanılan tarihi taş binanın onarımı ile oluşturulmuştur. Bu bölümde, Nevşehir'e özgü yemekleri ve içecekleri tanıtan bir menü ziyaretçilere sunulmaktadır.

Güray Müze

Avanos ilçesinde yer alan Güray Müze, yer altına inşa edilmiş, koleksiyonu seramiklerden oluşan arkeoloji ve modern sanat müzesidir³⁴ (**Şekil 10**).

Seramik müzesi olarak hizmet veren yapı, koleksiyonundaki arkeolojik ve modern seramik eserleriyle ve seramik atölyesiyle geçmişten günümüze seramiğin gelişimini anlatan; seramik yapımını tüm aşamalarıyla yerinde izleme ve deneyimleme imkânı sunan çok yönlü yaşayan bir müzedir.

Müze, Avanos'ta babadan oğula geçerek nesiller boyu devam ettirilen seramik üretiminin önemli isimlerinden biri olan ve 1843'ten itibaren bu zanaatla uğraşan Güray Ailesi'nin günümüzdeki temsilcileri tarafından kurulmuştur. 2009 yılında yapımına başlanan yapı, 2014 yılı Nisan ayında TC Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı özel müze statüsünde ziyarete açılmıştır. Müzenin kuruluş amacı, Güray Ailesi'nin ata mesleği olarak devraldığı seramik üretiminin ve seramiğin tarihi süreç içindeki gelişimini tanıtmak ve bu sanatın gelecek nesillere aktarılmasına katkıda bulunmaktır. Bu amaç doğrultusunda ailenin hâlihazırda bulunan arkeolojik eser koleksiyonuna dünyaca ünlü Türk seramik sanatçılarının modern ve geleneksel tarzdaki eserleri de ilave edilerek seramiğin tarihi süreç içindeki gelişimini anlatacak bir müze oluşturulmuştur.

Seramiğin Anadolu'da geçmişi MÖ 7000'lere, Avanos'ta ise MÖ 6000'lere kadar dayanmaktadır³⁵. Arkeolojik anlamda 9000 yıllık bir geçmişi görünürde tutan seramikler, kullanıldıkları toplumlar hakkında bilgilere ulaşmamızı sağlayan en önemli verilerden biridir. Seramiği bu denli önemli kılan özelliği ise 400 derecenin üzerinde bir ısıda pişirildikten sonra, tekrar hammadde haline çevrilip kullanılamamasıdır. Seramiğin tekrar hammadde haline çevrilememesi, ikincil kullanımlarına olanak vermemiş ve böylelikle seramikler ilk üretildikleri andaki özelliklerini koruyarak günümüze kadar ulaşabilmiştir. Bu özelliği ile seramikler asırlar boyu tüm geçmiş zamanları geleceğe taşıyan vazgeçilmez bir kültür elemanı olmuştur. Anadolu'nun zengin bir kültür coğrafyası olduğunu düşündüğümüzde de arkeolojik bağlamda seramiklerin somut kültür varlıklarımızın önemli bir alanını oluşturduğu açıkça görülmektedir.

Arkeolojik anlamda geçmiş kültürleri günümüze taşıyan seramik aynı zamanda Avanos'ta usta-çırak ilişkisi sayesinde kuşaktan kuşağa aktarılarak günümüze kadar gelen önemli bir somut olmayan kültürel miras ögesidir. Seramik bugün Avanos'un genel görüntüsüne damgasını vurmuş, turizm ve ticaret kaynağıdır. Avanos'un içinden geçen Kızılırmak'ın, kıvılcık toprağı, yörede bu zanaatın doğmasına ve gelişmesine sebep olmuştur. Yüzyılların bilgi ve birikimiyle günümüze kadar devam eden seramik yapımı Avanos'ta pek çok ailenin geçimini sağlamak amacıyla icra ettiği bir meslek haline gelmiştir³⁶.

Yukarıda kısaca özetlenmeye çalışıldığı üzere seramik hem Anadolu'da hem de Avanos'ta köklü bir geçmişe sahip olan ve nesilden nesile aktarılarak günümüzde de devam ettirilen önemli bir kültürel öğedir. Bu bağlamda

³³ <https://www.culturemuseum.com/home.php?Sayfa=muze>

³⁴ Tüysüz, 2014: 495-500.

³⁵ Özdoğan 2002: 98; Güngördü 2021: 260-285; Güngördü 2022: 324-328.

³⁶ Gün, 2020: 14.

Güray Müze, Anadolu'nun ve Avanos'un hem somut hem de somut olmayan seramik kültürünü yansıtan, bu kültürü gelecek nesillere aktarmayı hedefleyen ve aynı zamanda bu geleneğin sürdürülebilirliğinde rol oynayan bir değer olarak tanımlanabilir.

Müze teşhirindeki eserler hem Anadolu'nun hem de ilçenin tarihi el sanatını ve bu sanatın tarihsel gelişimini yansıtırken müzenin mekân kurgusu da bölgenin mimari kültürünü oluşturan yeraltı şehirlerini, kaya oyma mekânlarını yansıtmaktadır. Bu bağlamda Nevşehir'in bu özelliklerine vurgu yapmak hem de müze mimarisinin bölgedeki yapı ve mekânlarla uyum içinde olmasını sağlamak amacıyla müze, yerin yaklaşık 20 m altında yer altı şehri biçimde inşa edilmiş, tünel ve bölmelerden oluşmaktadır. Bu özellikleri müzeye dünyanın ilk ve tek yer altı seramik müzesi olma özelliğini kazandırmıştır.

Gerek pişmiş toprak seramik eserleri gerekse küçük buluntuları ile zengin bir koleksiyona sahip olan müze; üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, Antik Eserler Salonu'dur (**Şekil 11-12**). Bu salon yıldız planlı tasarlanmış olup ortada daire şeklinde bir alan, yanlarda yıldız kollarını oluşturan bölmeler ve bölmeleri bir çember şeklinde saran tünel bulunmaktadır.

Kronolojik bir sergilenmenin yapıldığı Antik Eserler Salonu'nda, MÖ 5000 ile MS 19 yüzyıl arasına tarihlenen arkeolojik eserler sergilenmektedir. Müze koleksiyonuna ait eserler başta Nevşehir ve çevresi olmak üzere Ege, Akdeniz, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu, İç Anadolu ve Karadeniz Bölgesi gibi Anadolu'nun farklı coğrafyalarına aittir. Bu sergi, Anadolu'da Antik Çağ'dan günümüze seramiğin gelişim aşamaları ile ilgili bir kesit sunmaktadır.

Müzenin ikinci bölümü Modern Eserler Salonu'dur. Antik Eserler Salonu gibi bu salon da yıldız şeklinde tasarlanmıştır (**Şekil 13**). Burada modern ve geleneksel seramik sanatçıları ile onlara ait eserler tanıtılmaktadır. Sanatçılar arasında, Füreyya Koral, Mehmet Tüzüm Kızılcın, Erdiç Bakla, Gülsün Erbil, Türker Özdoğan, İsmail Yiğit, Zehra Çobanlı, Ömür Tokgöz, Nurdan Bozkurt, Candan Güngör, Sevim Çizer ve Kemal Uludağ gibi Türkiye'yi temsil eden önemli isimler yer almaktadır.

Müzenin üçüncü bölümü ise sergi salonu ve fuaye bölümüdür. Bu alan resim, heykel, seramik, fotoğraf gibi güzel sanatların her alanında, sanatçıların eserlerini tanıtabilecekleri bir alandır (**Şekil 14-15**).

Müzenin bünyesinde sürekli aktif olan bir de seramik atölyesi bulunmaktadır. Atölyede üretilen seramikler müzenin mağaza bölümünde satışa sunulmaktadır. Müzenin gezi rotası içinde olan ve ziyaretçilere açık olan atölyede ziyaretçiler seramiğin tüm yapım aşamalarını izleyip bilgi sahibi olabilmektedirler. Bu bölümde bulunan modern ve geleneksel çömlekçi tezgâhları ile ziyaretçiler seramik yapımını deneyimleme imkânı da bulabilmektedirler. Bu bağlamda hem sergi objeleri hem de atölyesiyle Güray Müze seramik eserlerin sergilenmesi ve korunmasıyla beraber seramik yapımının uygulanması yönündeki faaliyetleriyle de yaşayan müze niteliğine sahiptir. Ayrıca müzede farklı dönemlerde ebru, cam gibi farklı sanat dallarına ait atölyelerle sosyal ve kültürel etkinlikler de düzenlenmektedir.

Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi:

Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi, Avanos ilçesinde Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Kapadokya Araştırma ve Uygulama Merkezi (NEVKAM) Müdürlüğü bünyesinde kurulmuş uygulamalı bir halk bilimi müzesidir³⁷. Müze bu yönüyle Nevşehir'deki diğer müzelerden ayrılmakta ve yörenin somut olmayan kültürel mirasını yaşatarak aktarma odaklı anlayış benimseyen bir üniversite müzesi olarak hizmet vermektedir.

Belirli bir üniversite bünyesinde kurulan müzeler, koleksiyonu bağış ya da satın alma yoluyla üniversite tarafından oluşturulmuş, ait olduğu üniversitedeki öğrenci ve akademisyenlerle bulunduğu bölgedeki halkın eğitim ve gelişimine katkı sağlayan kurumlardır³⁸. Üniversite müzelerindeki koleksiyon türleri, niteliklerine göre farklı bilim dallarına ayrılmakta olup bunlardan biri de Halk bilimidir³⁹.

Halk bilimi müzeleri, somut olmayan kültürel mirasın korunması, yaşanarak yaşatılması ve aktarılması için uygulamalı aktarım yapan, interaktif müzeler olarak tanımlanmaktadır⁴⁰. Bu bakımdan uygulamalı halk bilimi müzelerinin temel anlayışı; bir topluma ait her türlü kültürel öğeyi, nesnelere ve bu nesnelere etrafında şekillenen

³⁷ Altın Yıldız 2001, 8-19.

³⁸ Pekgözlü Karakuş, 2020: 250.

³⁹ Gögebakan, 2016: 473-474.

⁴⁰ Özünel, 2013; Oğuz, 2019: 61 vd.

sözlü kültür ile birlikte ele almak, canlandırmak, uygulamak ve canlı performans yöntemlerini kullanarak korumak, yaşatmak ve gelecek kuşaklara aktarmaktır⁴¹.

Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi de bu anlayış ile NEVKAM müdürü Prof. Dr. Adem Öger öncülüğünde 2010 yılında başlatılan çalışmalar sonucunda 2019 yılı Haziran ayında TC Kültür ve Turizm Bakanlığı denetiminde özel müze statüsünde hizmet vermeye başlamıştır. Müzenin kuruluş amacı Nevşehir'in somut olmayan kültürel mirasını, canlı performanslar, atölye çalışmaları, eğitim programları ve uygulamalı anlatım yöntemleri ile tanıtmak ve yaşatarak aktarmaktır.

Müze binası için Avanos'un kültürel mekanlarından bir olan Dr. Hacı Nuri Bey Konağı tercih edilmiştir (**Şekil 16**). Dr. Hacı Nuri Bey Konağı 1934-1936 yılları arasında inşa edilmiştir. Üç katlı olarak tasarlanan bina bölgeye özgü taşlardan yapılmıştır⁴².

Nevşehir yöresinin yakın geçmişini ve sosyal yaşamını yansıtan müze koleksiyonu, NEVÜ Halk Bilimi öğrencileri ve Nevşehir halkının bağışları ile oluşturulmuştur. Bugün müze koleksiyonunda 1000'in üzerinde etnografik eser bulunmaktadır. Nevşehir yöresinin somut olmayan kültürel mirasına yönelik yapılan arşiv çalışmalarına ve müze koleksiyonuna göre müzede on farklı bölüm oluşturulmuştur. Bölümler UNESCO tarafından belirlenen somut olmayan kültürel mirasın beş ana başlığını oluşturan sözlü gelenekler ve anlatımlar, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar/ritüeller ve şöenler, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar, el sanatları geleneklerine göre tasarlanmıştır⁴³. Bu başlıklar çerçevesinde kurgulanan bölümler Karagöz Odası, Çocuk Oyunları Odası, Dokuma Odası, El Sanatları Odası, Halk Hekimliği ve İnanışlar Odası, Masal Odası, Geleneksel Sohbet Toplantıları Odası, Aşık Odası, Tafana ve Sofa olarak adlandırılmıştır.

Her bir bölümde kültürel mirasın bir parçasını oluşturan uygulamalar, araç ve gereçler sözel dokusuyla birlikte sergilenmektedir. Buna göre sözlü gelenekler ve anlatımlar; ağırlıklı olarak masal odasında gerçekleştirilmektedir. Burada yöre masalları başta olmak üzere destan, hikâye gibi anlatımlar yapılmaktadır. Gösteri sanatları ise Karagöz Odası, Geleneksel Sohbet Toplantıları Odası, Aşık Odası ve Çocuk Oyunları Odasında gerçekleştirilmektedir. Karagöz Odasında geleneksel Türk tiyatrosunun önemli unsurları Karagöz-Hacivat ve kukla gösterisi; Geleneksel Sohbet Toplantıları Odasında, meddah gösterisi yapılmaktadır (**Şekil 17**). Aşık Odasında aşıklık geleneği ve halk çalgıları, Çocuk Oyunları bölümünde ise oyun ve oyuncaklar hakkında bilgi verildikten sonra ilgili gösteriler yapılmakta ve oyunlar oynatılmaktadır (**Şekil 18**). Toplumsal uygulamalar ve şöenler bölümünde insan yaşamına dair dönemleri yansıtan uygulamalar ve gelenekler sergilenmektedir. Doğa ve evrenle ilgili uygulamalar alanında (**Şekil 19**); halk hekimliği, yöre mutfağını temsil eden tafanada (**Şekil 20**) yörenin günlük, mevsimlik yeme-içme kültürü yaşatılmakta ve ziyaretçilere aktarılmaktadır. Örneğin İç Anadolu Bölgesi'ne ve özellikle de Nevşehir'e özgü bir kış tatlısı olan köftür ya da pekmez şırası, tafana bölümünde hazırlanıp, ziyaretçilere çay veya kahve yanında ikram edilmektedir. Son olarak el sanatları ile ilgili değerler el sanatları ve dokuma odasında aktarılmaktadır. El sanatları bölümünde ihlamur baskısı ve ebru sanatı anlatılmaktadır. Müze ziyaretçilerine bu el sanatlarının tarihi ve yapıları hakkında bilgi verilmektedir. Dokuma Odasında ise gelenek hakkında bilgi, dokuma yapımı, dokumanın önemi, motiflerin anlamı ile kullanılan araç ve gereçler hakkında bilgi aktarımı yapılmaktadır (**Şekil 20**).

Müzenin öne çıkan yanlarından bir diğeri de ziyaretçilerin birçok unsuru müzede katılımcı-ziyaretçi olarak deneyimleme imkânı bulabilmeleridir. Örneğin ziyaretçiler ebru teknesinin başına geçerek ebru yapabilmekte, ihlamur baskı ile istedikleri motiften baskı çıkarabilmekte ya da dokuma tezgâhına geçip ilmek atabilmektedirler. Ayrıca Karagöz de oynatan ziyaretçiler, tiktak, çember ve topaç gibi oyunları da oynama imkânı bulmaktadırlar.

Müze kuruluş sürecinden itibaren dönemsel etkinliklere ve atölye çalışmalarına ev sahipliği yapmaktadır. Dönemsel yapılan etkinlikler arasında farklı tarihlerde gerçekleştirilen Ebru Türk Kağıt Süsleme Sanatı, Kaşık Kukla Atölyesi, Kış Hazırlıkları, Aşure Günü, Kapadokya Kültürel İmece Festivali, Uygulamalı Halkbilimi Üzerine Söyleşi sayılabilir. Atölye çalışmalarında ise Karagöz, İhlamur Baskısı, Masal Anlatımı, Geleneksel Oyuncak Tasarımı, Ebru ve Bez Bebek Yapımı Atölyesi ile ilgili faaliyetler yer almaktadır.

⁴¹ Şimşek, 2015, 15.

⁴² Yıldırım, 2022: 40-41.

⁴³ www.unesco.org.tr/Pages/181/177/

Kahve Müzesi:

Kahve müzesi, Ürgüp ilçesine bağlı Mustafapaşa köyünde yer almaktadır. Müze, Ajwa Otelleri-Zeferan Restoranları bünyesinde kurulmuş bir gastronomi müzesidir.

Gastronomi müzeleri bir yörenin ya da toplumun kültürel özelliklerinin bir parçası olan mutfak kültürü ya da bir yörenin kültürel mirası haline gelmiş tarım ürünleri üzerine kurulmuş müzeler olarak tanımlanmaktadır⁴⁴. Söz konusu temadaki müzeler tarih ve gelenekleri içinde barındıran mutfak kültürünün her ögesinin sonraki kuşaklara aktarılmasında önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda gastronomi müzeleri ziyaretçilere kültürel yemeklerin her basamağını ve mutfak kültürünü detaylıca aktarabilecek mekânlar olarak ön plana çıkmaktadır⁴⁵. Gastronomi müzeleri tercih ettikleri temalara göre kendi içinde gruplara ayrılmakta⁴⁶ olup bu temalardan biri de Türk Kahvesi'dir. Türk Kahvesi Osmanlı Dönemi'nden günümüze Türk toplumunun gelenek ve ritüelleri içinde kendine yer edinmiş yaklaşık 500 yıllık geçmişe sahiptir. Bu yönüyle Türk mutfak kültürünün vazgeçilmez bir parçası haline gelmiş ve gastronomi müzeleri için tercih edilen bir tema olmuştur.

Kuzeydoğu Afrika, Habeşistan (Etiyopya) kökenli endemik bir bitki olan kahve, 11. yüzyıldan itibaren önce Kızıldeniz'i aşarak Yemen'e daha sonra da Arap Yarımadası'nın tamamına yayılmıştır⁴⁷. Kahvenin Osmanlı topraklarına gelişi ise 15. yüzyıl sonları 16. yüzyıl başlarına denk gelmektedir⁴⁸. Zaman içerisinde tüketimi yaygınlaşmış ve içecek olmaktan ziyade belirli bir usul ve adapla birlikte var olan kültürel bir oluşum haline gelmiştir⁴⁹.

Türk kahvesi ismi, ilk kez Türkler tarafından uygulanan bir cezve ya da güğümde pişirilme yöntemleri ve sunum tekniklerinden gelmektedir. Pişirilme yöntemi ve sunum teknikleri ile dünyadaki diğer kahve tiplerinden farklı bir karakteristiğe sahip olan Türk kahvesi, bu özelliğiyle 2013 yılında UNESCO tarafından somut olmayan kültürel miras listesine alınmıştır⁵⁰.

Kahve dünyaca sevilen ve sıkça tercih edilen bir içecek olmasıyla birlikte köklü bir geçmişinin bulunmasıyla da bilinmektedir. Dünyada kahve kültürünü korumak, tanıtmak ve gelecek nesillere aktarabilmek için birçok kahve müzesi kurulmuştur⁵¹. Bu müzelerden biri de Mustafapaşa köyündeki Kahve Müzesi olup söz konusu müze Türkiye'de kurulan ikinci kahve müzesi olma özelliğine sahiptir.

Nevşehir'deki son özel müzeyi temsil eden Kahve müzesi, Ajwa Otelleri-Zeferan Restoranlarının yatırımcısı tarafından kurulmuştur. Zeferan Restoranları, başta Nevşehir yöresi olmak üzere Osmanlı ve Azerbaycan lezzetlerinin unutulmuş ya da unutulmaya yüz tutmuş mutfak kültürünü yaşatmayı ve tanıtmayı ön planda tutan bir anlayışa sahiptir. Bu anlayışı çerçevesinde, Ajwa Otelleri-Zeferan Restoranlarının bünyesinde Türk mutfak kültürünün önemli bir parçasını oluşturan Türk kahvesinin Anadolu topraklarındaki serüvenini anlatan bir müze kurma fikri şekillenmiştir.

Müze 2022 yılı Kasım ayında TC Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın denetiminde özel müze statüsünde ziyarete açılmıştır. Müzenin kuruluş amacı unutulmaya yüz tutmuş veya tam anlamıyla bilinmeyen Türk kahve kültürünü tanıtmak, korumak, gelecek nesillere aktarmak ve geleceğe kültürel bir değer bırakmaktır.

Ajwa Otelleri'nin girişinde sağ bölümde bulunan müze binası Selçuklu ve Osmanlı mimarisinden esinlenilerek yapılmıştır. Binanın içinde müze bölümü, sanat galerisi, kafeterya ve çay evi bulunmaktadır (**Şekil 22-23**).

Müze bölümünde, kahve bitkisinin ve dünyadaki kahve türlerinin tanıtımı ile Türk kahvesinin çekirdekten fincana uzanan hikayesini geçmişten günümüze ziyaretçilere sunan bir sergi bulunmaktadır (**Şekil 24-25**). Müze koleksiyonunu Türk kahvesinin hazırlanışından tüketimine kadar tüm sürecini anlatan, kavurucular, soğutucular, çeşitli değirmenler, kahve kutuları, kaminota ocağı, cezveler ve fincanlar ile temsil edilen ekipman ve araçlar oluşturmaktadır. Söz konusu eserlerin en erkeni 15. yüzyıla tarihlenmekte olup çoğunluğu 16. ve 19. yüzyıl arasına aittir. Kendi alanında ünik eserlerin bulunduğu koleksiyonda II. Mahmut ve II. Abdülhamit

⁴⁴ Miral Çavdarlı-Adan Gök, 2020: 2245; Savaşkan, 2021.

⁴⁵ Bozagcı-Çevik, 2021: 322.

⁴⁶ Yılmaz-Şenel, 2014.

⁴⁷ Serim, 2015: 24.

⁴⁸ Ürer, 2010: 2-3.

⁴⁹ Bursa, 2015, 23.

⁵⁰ Bursa, 2015, 23.

⁵¹ Ceyhun vd., 2021.

tarafından ya da kendilerine yakın özel kişiler tarafından kullanılmış turalı ürünler, şehzadelere ait fincanlar, gül ağacından yapılan gül değirmeni ve tek parçalı kavurma tavası en dikkat çekici eserler arasındadır. Müze bölümünün sonunda ziyaretçilerin de değirmen başına geçip kahve öğütebilecekleri bir el değirmeni bulunmaktadır.

Müzenin kafeterya bölümü Osmanlı kültürünü ve kahvehanesini yansıtan öğelerle dekore edilmiştir (**Şekil 26**). Bu bölümde Osmanlı Dönemi'ne ait özel sunum yöntemleri ile farklı aromalara sahip Türk kahveleri ziyaretçilere sunulmaktadır. Çay evinde ise çay kültürünü ve çayın Türkiye'ye geliş hikâyesinin anlatıldığı küçük bir sergi ile geleneksel çay ocağı bulunmaktadır. Müzenin sanat galerisi bölümünde de kahve kültürüne ait özel tasarım fincan ve cezveler başta olmak üzere Türk kültürünü yansıtan eserlerin satışı yapılmaktadır.

Son olarak Kahve Müzesi özellikle gençlere yönelik eğitim ve etkinlikler gerçekleştirmekte ve ildeki okullar ile iş birliği içinde çalışmaktadır. Bu kapsamda yöredeki öğrencilere Türk kahvesinin öyküsünün detaylı anlatıldığı müze etkinlikleri düzenlenmektedir.

Sonuç

Kültürel miras, insanoğlunun tarih boyunca biriktirdiği ve gelecek nesillere miras olarak bıraktığı maddi-manevi kültürel değerler bütünüdür. İnsanlığın ortak mirası kabul edilen bu değerler bugün anlamada ve geleceği şekillendirmede ilk sırada gelen unsurlardan biridir. Bu nedenle kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilir olması önem arz etmektedir. Bu noktada doğası gereği geçmişi koruyup sergileyen müzeler ön plana çıkmaktadır. Müzeler buldukları bölgelerin ya da ait oldukları toplumların geçmişine ait her türlü kültürel değeri koruma altına alarak sergileyen, hafızada yeniden canlandıran, unutulmamasını ve gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlayan en önemli kurumlardır.

Ateşoğulları'nın da belirttiği gibi bir ülkede müze sayısı ve niteliği geçmişin köklü birikimi ile sağlıklı bir gelecek kurgulanmasının göstergesidir. Bu bağlamda, sahip olduğumuz kültürel mirası koruyup gelecek kuşaklara aktarma görevini üstlenen müzelerin sayısını ve niteliğini artırmak, özel müzelere destek olmak Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın öncelikleri arasında yer almaktadır⁵². Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın bu konuda yürüttüğü ve özellikle son yıllarda hız kazanan çalışmalarla, Türkiye'de yeni teknolojiler ile donatılmış, çağdaş müzeler konusunda dünyaya örnek olacak müzeler açılmakta ya da mevcut müzeler yenilenmektedir.

Türkiye'nin önemli kültür ve turizm merkezlerinden biri olan Nevşehir'de de somut ve somut olmayan kültürel değerlerin belirli yönlerini seçerek onların görünür kılınmasını ve gelecek nesillere aktarılmasını görev edinmiş farklı tür ve koleksiyonlara sahip devlet ve özel müze statüsünde 16 müze bulunmaktadır⁵³. Bunlar içindeki kişi ya da tüzel kişiler tarafından kurulmuş olup özel müze statüsünde hizmet veren kurumlar çalışma kapsamında değerlendirilmeye alınmıştır.

Bugün Nevşehir'de beş farklı özel müze bulunmaktadır. Bunlar Kapadokya Sanat ve Tarih Müzesi, Kapadokya Kültür Müzesi, Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi, Güray Müze ve Kahve Müzesi'dir. Söz konusu müzeler kuruldukları kurum ve kurumun eğilimine ya da koleksiyonun türüne bağlı olarak etnografya, halk bilimi, arkeoloji-sanat ve gastronomi müzesi olmak üzere farklı gruplara ayrılmaktadır. Farklı türde koleksiyonlara sahip olan bu müzelerin ortak amaçları, buldukları coğrafyanın ve Anadolu'nun kaybolmaya yüz tutmuş kültürel değerlerini korumak, tanıtmak ve hafızada canlı tutarak, bu değerlerin geleceğe aktarılmasında geçmiş ile gelecek arasında köprü görevi görmektir.

Kültürel hafızanın muhafaza edildiği Nevşehir'in özel müzeleri, gelecek ile kültürel bir bağ kurup, kültürel mirası hem mevcut zaman diliminde hem de gelecek nesillerle paylaşarak, bu mirasın sürdürülebilirliğini sağlamaktadırlar. Müzeler bu görevi sürdürürken sahip oldukları koleksiyonlarla müze mekânları arasında algıda bütünlük oluşturmayı hedeflemiş ve müze ziyaretlerinin hafızalarda daha kalıcı olması için çalışmışlardır. Bu amaçla söz konusu müzelerde, kültürel kimliği oluşturan öğeler, şehrin tarihi yapılarıyla ya da şehrin mimari özelliklerini yansıtan mekânlarıyla bir bütün olarak tasarlanmıştır. Böylece çevresi ile bağ oluşturan mekânlar müze olarak kullanılmıştır. Bu bağlamda Kapadokya Sanat ve Tarih Müzesi, Kapadokya Kültür Müzesi ve Kapadokya Yaşayan Miras müzeleri için onarım ile yenilenen tarihi yapılar tercih edilmiş olup müzelerin kurulmuş olduğu yapılar estetik açıdan bir dönemin mimarisini ve sanatsal özelliklerini bünyesinde

⁵² Ateşoğulları, 2022: 42.

⁵³ <https://muze.gov.tr/muzeler>

barındırmaktadır. Böylece koleksiyonlarındaki etnografik eserlerle bir bütünlük oluşturulmuştur. Güray Müze ise yeraltında kayaların oyulmasıyla ile oluşturulan bir mekân anlayışına sahiptir. Bu özelliği ile müzenin bölgenin mimari dokusu ile uyum içinde olması sağlanmıştır. Nevşehir'in son özel müzesini temsil eden Kahve müzesi ise modern bir yapı olup Selçuklu ve Osmanlı mimarisinden esinlenilerek tasarlanmıştır. Müze-mekân ilişkisi bakımından incelendiğinde söz konusu müzelerde mekânın hem kendisinin hem de mimari özelliklerinin sergi alanı olarak değerlendirildiğini, müze mekânlarının da koleksiyonları kadar öne çıktığını söyleyebiliriz.

1960'lı yıllarla birlikte değişen müzecilik anlayışı ile birlikte ortaya çıkan çağdaş müze kavramı ile müzelerin toplumsal işlevleri gündeme gelmiştir. Çağdaş müzecilik ile müzeler nesne odaklı olmaktan çıkmış, her yaştan ziyaretçiyi gezi süresince bilgi ve deneyimlerle müzedeki serginin aktif bir parçası ve katılımcısı olmalarını sağlayacak ziyaretçi odaklı bir yaklaşıma dönüşmüştür. Başka bir ifadeyle çağdaş müzecilikte eser temelli müzecilik anlayışının zıddı olarak ziyaretçi merkezci ve deneyim odaklı bir tutumu benimsenmiştir. Ziyaretçinin önem kazandığı çağdaş müzelerin, ziyaretçi odaklı bir kurum haline gelebilmesi için de müzelerin eğitim işlevi ön plana çıkmaktadır⁵⁴. Öyle ki müze eğitimi günümüzde, çağdaş müzelerin izleyici çekme çabalarını en etkili biçimde sergiledikleri önemli bir rekabet alanı olarak kabul edilmektedir⁵⁵. Müze eğitimiyle her yaştan ziyaretçiye hitap edecek, ziyaretçide merak, ilgi ve heyecan uyandıracak, interaktif, uygulama ve etkinliğe dayalı eğlenceli bir müze deneyimi hedeflemektedir⁵⁶. Bu deneyimle ziyaretçilerin kültürel değerlerle bütünleşmesini sağlamak, ziyaretçilerin geçmiş ve şimdiki zaman arasında bağlantı kurma beceresini geliştirmek, değişen yaşam ortamına uyum sağlaması ve yabancılaşmaması, eserlerle bağlantı kurarak siyasi, kültürel, sosyal, ekonomik ve ekolojik ilişkileri anlamalarını sağlamak ve araştırmacı yönlerini geliştirmek, müze ziyaretçilerinin zamanlarını yaratıcı bir biçimde değerlendirmek; müzeyi bir yaşam biçimi haline getirmek; iletişim ve öğrenmeyi yoğunlaştırmak amacı ile tüm olanakları sağlamak; müze ekonomisini geliştirmek amaçlanmaktadır⁵⁷. Günümüzde çağdaş müzelerin ziyaretçi merkezli müzecilik anlayışını yerleştirebilmek için odaklandığı çalışma alanları; görsel kültürün kullanımı; aile katılımına odaklanma; birlikte oluşturma (işbirliği/katılım); öğrenme amacına hizmet eden galerilerin oluşturulması; dokun-yap-keşfet etkinlikleri (nesne etkileşimi); sanal ve dijital tasarımların kullanılması ve bilim, keşif ve teknoloji merkezleri ile çocuk müzeleri olarak belirlenmiştir⁵⁸.

Nevşehir'de bulunan özel müzelerin, ziyaretçi merkezli çağdaş müzecilik anlayışı kapsamında çalışma alanı olarak özellikle öğrenme amacına hizmet eden galerilerin oluşturulması, dokun-yap-keşfet etkinliklerine yer verdiği görülmektedir. Söz konusu müzeler kuruluş amaçları kapsamında düzenlenmiş oldukları atölye eğitim programları, sosyal ve kültürel etkinlikleri, panelleri, çalıştayları ve ulusal/uluslararası projeleriyle ziyaretçi ile sürekli etkileşim oluşturmaya ve kültürel mirasın sürdürülebilirliğine katkı sağlamaya çalışmaktadırlar. Böylelikle ICOM tarafından yapılan yeni müze tanımında da vurgulandığı gibi toplumun hizmetinde halka açık, erişilebilir olmaları, toplumun gelişimine öncelik vermeleri, bilgiyi en verimli ve paylaşımcı yöntemlerle kullanmaları, toplumun her kesiminden ziyaretçiye hitap edebilmeleri onları çekim merkezi haline getirmiştir. Ancak Nevşehir özel müzelerinin yukarıda bahsi geçen çalışma alanlarının tamamına eğilim göstermeleri onların daha fazla ziyaretçi çekmelerini sağlayacaktır.

Kültürel mirasın korunması, öğretilmesi ve yaşatılması bakımından önemli rol oynayan özel müzelerin bölgenin kültür turizmine katkısı da oldukça büyüktür. Nevşehir merak uyandırıcı coğrafi yapısı dolayısıyla her yıl yerli ve yabancı turistler tarafından ziyaret edilmektedir. Bu noktada Nevşehir'deki özel müzelerin faaliyetleri turistlerin bölgenin kültürel zenginliklerini tanıma ve tecrübe etme konusunda ilgisini çekmektedir. Şehirdeki özel müzeler, bölgenin kültürel mirasının farklı değerlerine ait koleksiyonları ve bu koleksiyonlar kapsamındaki atölye faaliyetleriyle ziyaretçilere eğlenceli, interaktif ve öğretici bir deneyim yaşatmaktadır. Bu deneyimler bir yandan turistlerin bölgenin somut ve somut olmayan kültürel değerlerini yakından tanıma ve bu değerler ile bağ kurmalarını sağlarken, bir yandan da turistler tarafından özel müzelere yapılan ziyaretlerin sayısını arttırmaktadır. Bu bakımdan da Nevşehir'in doğal ve kültürel miras ile ilişkili özel müzelerine yapılan

⁵⁴ Karadeniz vd., 2015: 206-207.

⁵⁵ Ambrose-Paine, 2006: 5.

⁵⁶ Talboys, 2006: 24.

⁵⁷ Paykoç ve Baykal, 2000.

⁵⁸ Karadeniz vd., 2015: 209 vd.

ziyaretlerin sayısındaki artış şehrin kültür turizmi açısından çekim noktası olmasına ve marka değeri oluşturmasına katkı sağlamaktadır.

Kaynakça

- Acıelma, B., Güngör, Ş. (2021). Kültürel Mirasın Korunması ve Turizm İlişkisi Bağlamında Altınköy Açık Hava Müzesi. *Kültürel Miras Araştırmaları 2* (2), 72-77.
- Altın Yıldız, K. (2021). A Turkey Experience In The Context Of Survival And Protection Of Cultural Heritage: Cappadocia Living Heritage Museum. S. Kılıç (ed.) *In The Context Of Folklore Media And Communication*, içinde (ss. 8-19), Eğitim Yayınevi.
- Ambrose, T., Paine, C. (2006). *Museum Basics Second Edition*. Routledge Publishing.
- Ateşoğulları, S. (2022). Değişen ve Gelişen Türkiye Müzeleri. *Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi 83*, 35-53.
- Baltacı, H. (2015). *Türkiye’de Çağdaş Müzeciliğin Yansımaları Üzerine Bir Değerlendirme: Sadberk Hanım Müzesi Örneği*. [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Blake, B. (2000). On Defining the Cultural Heritage. *The International and Comparative Law Quarterly*, 49 (1), 61-85.
- Bozyagcı, E.C., Çevik A. (2021). Destinasyon Çekim Gücü Olarak Gastronomi Müzeleri: Safranbolu Türk Kahve Müzesi Örneği. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi 6/2*, 320-330.
- Bursa, N. (2015). Bir Keyfin Adabı: Çekirdekten Fincana Türk Kahvesinin Maddi Kültürü. E. Pekin (Ed.), *Bir Taşım Keyif Türk Kahvesinin 500 Yıllık Öyküsü* içinde (ss. 239-283). Mas Matbaacılık.
- Ceyhun, S., Akbıyık, A. (2021). Dünyadaki Gastronomi Müzelerinin Tematik Analizi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 9(1), 153-184.
- Çelik, Ş. (2012). *Türkiye’de Özel Müzecilik ve Bakısı Müzesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Doğan, E. (2019). *Tüketim Toplumunda Müzelerde Yaşanan Değişimlerin Devlet Müzeleri ve Özel Müzeler Bağlamında Değerlendirilmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Eyice, S., (1990). Müzeciliğimizin Başlangıcı ve Türk-İslam Müzeleri. *Müze/Museum*, 5-8,
- Gerçek, F. (1999). *Türk Müzeciliği*, Ankara.
- Gögebakan, Y. (2016). Üniversiteler ve Müzeler: İnönü Üniversitesi Müzeleri. *Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi (Sdü Art-E) 9/18*, 470-489.
- Gümüşçü, O. (2018). Tarihi Coğrafya ve Kültürel Miras, *ERDEM 75*, 99-120.
- Gün, M. (2020). Kültürel Bir İmge Olarak Avanos Çömlekçiliği. *Kültürel Miras Araştırmaları Dergisi 1(1)*, 13-17
- Güngördü, V. F. (2021). Merkezi Volkanik Kapadokya’nın Erken Tarihöncesi Toplulukları Üzerine Yeni Bulgular, Avanos Örnekleri; Topraktepe ve Türkmenlik Tepesi. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi 11/1, 260-285.
- Güngördü, V. F. (2022). Arkeoloji ve Kültürel Miras Turizmi Açısından Avanos: Topraktepe Örneği. *Turcology Research 74*, 324-328.
- İSMEP, 2014. Kültürel Mirasın Korunması, *İsmep Rehber Kitaplar*, İstanbul,
- Kalaba, B. (2021). Kültürel Mirasın Sürdürülebilirliği Kapsamında Müzelerin Önemi. *Turizm Ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi 3/2*, 102-112.
- Karadeniz, C., Okvuran, A., Artar, M., Çakır İlhan, A. (2015), Yeni Müzebilim Bağlamında Müze Eğitimine Çağdaş Yaklaşımlar ve Müze Eğitimcisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 48/2, 203-226.

- Karadeniz, C., Atar, M. (2017). Türkiye’de Oyuncak Müzelerinin Durumu ve Sürdürülebilirliği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 16/61, 477-492.
- Karadeniz, C. Aybek, E.C. (2018). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı’na Bağlı Özel Müzelerde Çalışan Müze Uzmanlarının Kültürel Çeşitliliğe Yaklaşımları. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 35. 53-63.
- Keleş, V. (2003). Modern Müzecilik ve Türk Müzeciliği, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (1-2), 1-16.
- Konukcu, İ. (2007). *Özel Koleksiyonların Müzelere Dönüştürülmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Köroğlu, Ö., Türkmen M. T., Kılıç, A., Acun, A. (2017). Kültürel Mirasın Aktarılmasında Müzelerin Rolü: Edremit Tahtakuşlar Etnografya Müzesi. *Avrasya Bilimler Akademisi Sosyal Bilimler Dergisi- UTKM*, 42-55.
- Kuruloğlu, F. (2010). Osmanlı Devleti’nde Müzecilik, *Tarih Okulu Dergisi*, 6, 45-61.
- Miral Çavdarlı, C., Adan Gök, Ö. (2020). Müzeler ve kültürel Mirasın Sürdürülebilirliği: Köstem Zeytin Yağı Müzesi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies* 8 (3), 2241-2262.
- Nazır, B. (2010). Osmanlı Devleti’nde Müzeciliğin Doğuşu ve Dersaadet Numunehane-i Osmani, *History Studies*, 2 (1), 98-113.
- Nora, P. (2006), *Hafıza Mekânları*, Mehmet Emin Özcan (Çev.), Dost Kitabevi.
- Okan, B. (2018). Günümüz Müzecilik Anlayışındaki Yaklaşımlar ve Müze Oluşumunu Etkileyen Unsurlar, *Tykebe Sanat ve Tasarım Dergisi*, 3 (4), 215-242.
- Öcal Oğuz, M. (2019) *Küreselleşme ve Uygulamalı Halk Bilimi*. Akçağ Basım Evi.
- Ölçer Özünel, E. (20) Camkandan Canlı Performansa Somut Olmayan Kültürel Miras ve Müzeler. M. Öcal Oğuz, E. Ölçer Özünel, S. Gürçayır Teke (Ed.), Somut Olmayan Kültürel Mirasın Geleceği Türkiye Deneyimi içinde (ss. 65-76). Grafiker Matbaacılık.
- Özdemir, M. (2003). *Yapma Bebek Teknikleri*. İstanbul.
- Özdoğan, M. (2002). “Çanak Çömlek Teknolojisi”, *Arkeoatlas-1*, 98.
- Özkasım, H., Ögel, S. (2005). Türkiye’de Müzeciliğin Gelişimi, *İTÜ Dergisi*, 2 (1), 96-102.
- Özkerim Güner, N. (2022). Silahlı Çatışmalarda Kültürel Varlıkların Korunması. *YÜHFD, C.XIX*, 255-282.
- Pamukcu, A. (2019). *Türkiye’de Özel Müzeciliğin Gelişim Süreçleri ve Üniversite Müzeleri*. [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Paydak, S. (2016). Tarihin Görsel Anlatımında Özel Müzelerin Rolü: Kapadokya Sanat ve Tarih Müzesi Örneği. F. Kılıç, T. Bülbül (Ed), *Muşkara’dan Nevşehir’e II. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiri Metinleri*, içinde (ss. 1334-1345). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Yayınları.
- Paykoç, F. ve Paykal S., (2000). Müze Pedagojisi: Kültür, İletişim ve Aktif Öğrenme Ortamı Olarak Müzelerin Etkinliğine İlişkin Bir Çalışma. Z. A. Kızılyaprak (Ed), *Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerelleşme*, içinde (ss. 102-113). Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Pekgözlü Karakuş, D. (2020). Türkiye’deki Üniversite Müzeleri ve Koleksiyonları. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 23, 247-280.
- Savaşkan, Y. (2021). Türkiye’deki Gastronomi Müzelerine Genel Bakış. *Turizm Çalışmaları Dergisi*, 3(2), 61-78.
- Serim, O. (2015). Bitkiden Çiçeğe Kahvenin Hikayesi. E. Pekin (Ed.), *Bir Taşım Keyif Türk Kahvesinin 500 Yıllık Öyküsü* içinde (ss. 21-33). Mas Matbaacılık.

- Sönmez, A. (2020). Osman Hamdi Bey'in Sayda Kazısı ve Bu Kazının Müze-i Hümâyûn'un Gelişimine Etkisi, *History Studies*, 12 (3), 765-788.
- Şimşek, 2015). Halk Bilimi Müzeciliğine Bir Örnek Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi. [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Talboys, K.G. (2006). *Museum Educator's Handbook, Second Edition*. Ashgate Publishing.
- Tekkök Karagöz B. (2022). Kültürel Mirası Koruma Konusunda Müzelere Düşen Görevler. *International University Museums Association Platform Journal of Cultural Heritage UNIMUSEUM*, 5(2), 56-62.
- Tüysüz, M.G. (2014). Güray Seramik Müzesi. A. Öger (Ed.), *Avanos Sempozyumu Bildirileri*, içinde (ss. 495-500). Grafiker Matbaacılık.
- Uzun Aydın, D. (2020). Koleksiyon Toplanmasından Müze Yapılarına Geçiş Aşamaları ve İlk Müze Okulu (İzzediniye) Açma Girişimi. *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, 6(1), 82-91.
- Ünsal, D., Pulhan, G. (2012). Türkiye'de Kültürel Mirasın Anlamı ve Yönetimi. *Kültürel Miras Yönetimi*, 30-65.
- Ürer, H. (2010). Osmanlı'da Kahve/Kahvehane Kültürü Ve Salihli'den Bir Kahvehane Örneği "Himaye-i Etfal", *Sanat Tarihi Dergisi XIX/2*, 1-26.
- Yaraş, A. (1994). Anadolu'daki İlk Koleksiyonculuk ve Müzecilik Faaliyetleri. II. *Müzecilik Semineri-Bildiriler 19-23 Eylül 1994, Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı*, 19-21.
- Yıldırım, A. (2022). *Uygulamalı Halk Bilimi Müzelerinin Kültürel Miras Farkındalığına Etkisinin İncelenmesi: Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi Örneği*. [Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Yücel, E. (1999). *Türkiye'de Müzecilik*, İstanbul.

EXTENDED SUMMARY

In The Context Of Cultural Heritage, Nevşehir's "Places Of Memory": Private Museums; in this study private museums in Nevşehir province were examined. It was tried to determine the place and importance of these museums in the transfer of cultural heritage. Information about museums and museum characteristics were obtained through interviews with museum founders or managers. In addition to this, museum information and characteristics were also determined by examinations and observations made in museums and tried to be explained in accordance with the literature. Among the museums evaluated, the Cappadocia Culture Museum, which was closed to visitors due to the transfer of the museum to a different building, could not be visited and the founders could not be interviewed. However, the fact that the museum in question constitutes a part of Nevşehir's memory spaces made it necessary to evaluate the museum in general terms within the scope of the study.

Cultural heritage is the material and spiritual cultural values that human beings have accumulated throughout history and bequeathed to future generations. These values, which are accepted as the common heritage of humanity, are one of the first elements in understanding the present and shaping the future. For this reason, it is important to protect and sustain cultural heritage. At this point, museums, which preserve and exhibit the past by nature, come to the fore. Museums are the most important institutions and memory places that protect and exhibit all kinds of cultural values belonging to the past of the regions or societies they belong to, and ensure that they are revived in memory, not forgotten and transferred to future generations.

The number and quality of museums in a country is an indicator of building a healthy future with the deep-rooted accumulation of the past. In this context, it is among the priorities of the Ministry of Culture and Tourism to increase the number and quality of museums that undertake the task of protecting and transferring our cultural heritage to future generations, and to support private museums. With the work carried out by the Ministry of Culture and Tourism in this regard, which has gained momentum especially in recent years, many new museums equipped with new technologies and which will set an example to the world in terms of modern museums are being opened in our country or existing museums are being renovated.

In Nevşehir, one of the important cultural and tourism centres of our country, there are 16 museums in the status of state museums and private museums, including open-air museums in ruins with different types and collections, which have the task of selecting certain aspects of our tangible and intangible cultural heritage, making them visible and transferring them to future generations. Among these, institutions established by individuals or legal entities and serving in the status of private museums were evaluated within the scope of the study. Today, there are five different private museums in Nevşehir and these are Culture Cappadocia Art and History Museum, Cappadocia Culture Museum, Cappadocia Living Heritage Museum, Güray Museum and Coffee Museum.

These museums are divided into different groups as ethnography, folklore, archaeology-art and gastronomy museums depending on the institution they are established in and the tendency of the institution or the type of collection.

Cappadocia Art and History Museum is a museum where legends/saga, historical events, important people, traditions and customs of Nevşehir and different regions of our country are told with handmade kitre dolls. In addition, there are sections in the museum where the lifestyles, traditions, customs and culinary culture of Nevşehir region are reflected in an ethnographic language. With these features, we can evaluate the museum in question as an ethnography museum. At the same time, the museum also organises activities including various national and international art activities, especially cultural activities for local artists, children and women living in Mustafapaşa, and handmade doll courses are organised.

Cappadocia Culture Museum is also an ethnography museum. In the museum, the traditions, customs, rituals and cultural characteristics of the people of Nevşehir region are explained with reenactments accompanied by mannequins. There is also a restaurant section in this museum where local flavours are tried to be introduced and kept alive.

Cappadocia Living Heritage Museum is a museum of applied folklore, which was shaped within ethnography museums and is now accepted as a separate branch of museums. Another feature of the museum is that it is a university museum established within Nevşehir Hacı Bektaş Veli University as mentioned in the relevant

section. In the museum, the cultural elements of Nevşehir and its region are exhibited together with applications, animations, objects, verbal expressions, information, skills and related tools and equipment. The museum has a museology approach that focuses on animation and application, as well as the methods of involving the visitor in the application and transferring it by keeping it alive. These features distinguish the museum from other museums in Nevşehir. In addition, workshops and activities focusing on cultural values specific to Nevşehir region are also organised in the museum.

Güray Museum, another private museum of Nevşehir, is an archaeology and art museum with its historical and modern artefacts. The museum was founded on ceramics and ceramic artefacts, which have a long history in Anatolia and Avanos. In this respect, the museum explains the development of ceramics from past to present in Anatolia and Avanos in order to protect, promote and transfer it to future generations. The ceramic workshop, which is located within the museum and actively producing, offers visitors the opportunity to watch and experience ceramic production in all its stages. In addition, marbling and glass workshops are constantly organised in the museum and various social and cultural activities are carried out. Other facilities offered to visitors within the museum include a foyer area where they can relax, a sales shop and a cafeteria.

Representing the last private museum in Nevşehir, the Coffee Museum is a gastronomy museum. In the museum, the adventure of Turkish coffee in Anatolian lands is conveyed in order to preserve, promote and pass on the Turkish coffee culture, which represents an important part of Turkish culinary culture, to future generations. The museum display consists of equipment and tools that explain the whole process of Turkish coffee from preparation to consumption. In addition, there is a cafeteria and souvenir sales section within the museum where visitors can taste Turkish coffee in different flavours with presentations specific to Turkish culture and relax at the same time. The museum organises special events that tell the story of Turkish coffee especially to the students in the region and works in cooperation with the schools in the region.

The social and cultural activities and workshops organised by the evaluated museums have made them a centre of attraction as they prioritise the development of society in their vision, mission and objectives, use information in the most efficient and sharing methods, and appeal to visitors from all segments of society. In addition, the places where they are established, enriching the museum trip with scenarios that can make it fun, cafeterias, restaurants, souvenir shops within their structure make them more preferred and increase the time spent in the museum.

As a result, it is clearly seen that private museums in Nevşehir act as a bridge between the past and the future in reminding, promoting and transferring to the future many cultural values of Anatolia, which are about to disappear, and that they use information for the benefit of society.

Finally, in cultural tourism, which represents an important sub-branch of cultural heritage, visits to areas related to cultural heritage are increasing day by day in order to recognise and experience the cultural richness of a region. At this point, museums visited by domestic and foreign tourists contribute to the creation of an attraction point and brand value of the region in terms of cultural tourism. From this point of view, these museums contribute to the attraction of the region in terms of cultural heritage tourism.

Şekil 1: Kapadokya Sanat ve Tarih Müzesi

Şekil 2: Kapadokya Sanat ve Tarih Müzesi/Kitre Bebek Bölümü

Şekil 4: Kapadokya Sanat ve Tarih Müzesi Kitre Bebek Bölümü/
Ülkemiz Kültürüne Ait Bebekler

Şekil 5: Kapadokya Sanat ve Tarih Müzesi Kitre Bebek
Bölümü/Nahl Geleneği

Şekil 5: Kapadokya Sanat ve Tarih Müzesi Kitre Bebek Bölümü/Yabancı Ülke Kültürlerine Ait Bebekler

Şekil 6: Kapadokya Kültür Müzesi

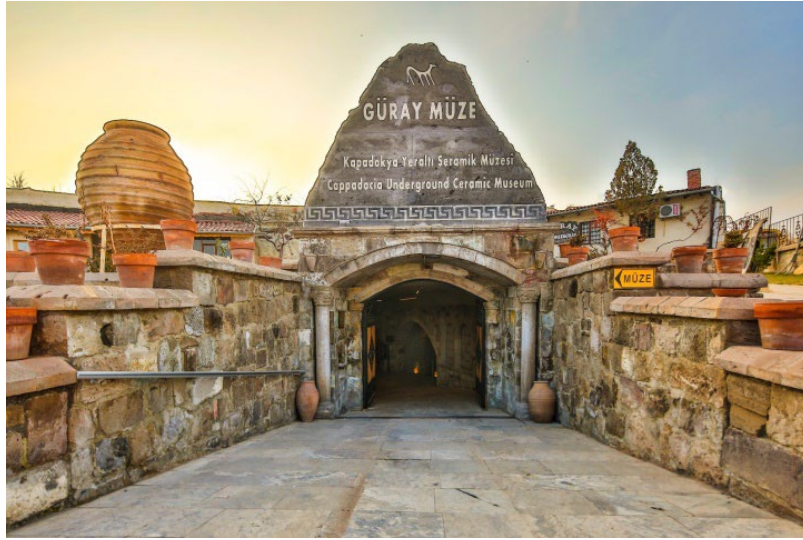
Şekil 7: Kapadokya Kültür Müzesi/Neveşehir Yöresi Ekmek Yapım Geleneği

Şekil 8: Kapadokya Kültür Müzesi/Neveşehir Yöresi Dokuma Geleneği

Şekil 9: Kapadokya Kültür Müzesi/Neveşehir Yöresi Kız İsteme Geleneği

Şekil 10: Güray Müze

Şekil 11: Güray Müze/Antik Eserler Salonu

Şekil 12: Güray Müze/Antik Eserler Salonu

Şekil 13: Güray Müze/Modern Eserler Salonu

Şekil 14: Güray Müze/Galerî Bölümü

Şekil 15: Güray Müze/Fuaye Bölümü

Şekil 16: Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi

Şekil 17: Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi/Geleneksel Halk Toplantıları Odası

Şekil 18: Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi/Çocuk Oyunları Bölümü

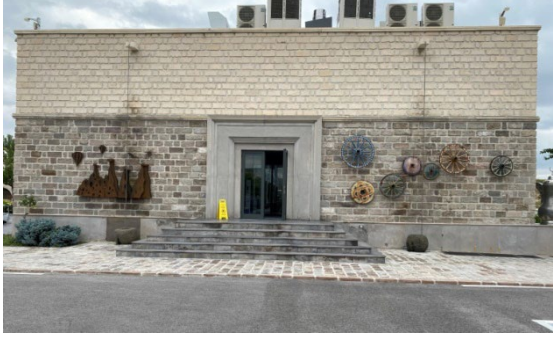
Şekil 19: Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi/Halk Hekimliği Odası

Şekil 20: Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi/Tafana Bölümü

Şekil 21: Kapadokya Yaşayan Miras Müzesi/Dokuma Odası Bölümü

Şekil 22: Kahve Müzesi

Şekil 23: Kahve Müzesi

Şekil 24: Kahve Müzesi/Teşhir Salonu

Şekil 25: Kahve Müzesi/Teşhir Salonu

Şekil 26: Kahve Müzesi/Kafeterya Bölümü